

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут інноватики, природокористування та
інфраструктури
Кафедра енергетичних систем та бізнес-аналітики**

МОКРОЗУБОВ Віталій Сергійович

**Змістові та якісні параметри формування інформації в системі
бухгалтерського обліку та звітності підприємства /
Content and Qualitative Parameters of Information Formation in the Enterprise
Accounting and Reporting System**

спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Бізнес-аналітика та управління
інноваційними системами

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ОБАм-21
Мокрозубов В. С.

Науковий керівник:
к. е. н., доцент Ярощук О. В.

ТЕРНОПІЛЬ – 2025

АНОТАЦІЯ

Мокрозубов В. С. Змістові та якісні параметри формування інформації в системі бухгалтерського обліку та звітності підприємства. Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування», освітньо-професійна програма «Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами». Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2025.

У роботі досліджено теоретичні та прикладні аспекти формування облікової інформації в системі бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства, зокрема взаємозв'язок її змістових характеристик, якісних параметрів і ролі в управлінні. Розглянуто сутність, класифікацію та функції облікової інформації, проаналізовано вимоги міжнародних і національних стандартів до якісних характеристик фінансових даних та їх вплив на достовірність і релевантність звітності. Окреслено проблеми організації облікового процесу, інформаційної фрагментарності та недостатньої аналітичності звітності, виявлено фактори, що знижують якість облікових даних та ускладнюють прийняття управлінських рішень. У роботі проаналізовано стан облікової системи підприємства, узагальнено підходи до оцінювання якості фінансової інформації, визначено ключові напрями удосконалення обліково-інформаційного середовища. Сформовано практичні рекомендації щодо підвищення змістової повноти, достовірності та аналітичної цінності фінансової звітності, зокрема шляхом цифрової інтеграції, стандартизації процедур, посилення внутрішнього контролю та впровадження сучасних інструментів обробки даних.

ANNOTATION

Mokrozubov V. S. Content and Qualitative Parameters of Information Formation in the Enterprise Accounting and Reporting System. Manuscript.

Master's research for the educational degree "Master" in the specialty 071 "Accounting and Taxation," educational and professional program "Business analytics and management of innovative systems". West Ukrainian National University, Ternopil, 2025.

The thesis examines the theoretical and applied aspects of forming accounting information within the enterprise's accounting and financial reporting system, particularly the interrelation between its content characteristics, qualitative parameters, and managerial role. The study explores the essence, classification, and functions of accounting information, and analyses the requirements of international and national standards regarding qualitative characteristics of financial data and their influence on the reliability and relevance of reporting. The work outlines key organisational problems of the accounting process, information fragmentation, and insufficient analytical depth of reporting, identifying factors that reduce the quality of accounting data and complicate managerial decision-making.

The assessment of the enterprise's accounting system is conducted, and existing approaches to evaluating the quality of financial information are summarised. The thesis identifies priority directions for improving the accounting and information environment and develops practical recommendations for enhancing the substantive completeness, reliability, and analytical value of financial reporting, particularly through digital integration, standardisation of procedures, strengthening of internal control, and implementation of modern data-processing tools.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗМІСТОВИХ І ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ	8
1.1. Економічна сутність, класифікація та функції облікової інформації	8
1.2. Якісні характеристики облікової інформації згідно міжнародних та національних стандартів	13
Висновки до розділу 1	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	21
2.1. Організація бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства	21
2.2. Аналіз якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності підприємства	28
Висновки до розділу 2	34
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТОВИХ ТА ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА	36
3.1. Концептуальні напрями підвищення якості облікової інформації підприємства	43
3.2. Впровадження цифрових інструментів забезпечення якості фінансової звітності	43
Висновки до розділу 3	47
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах воєнної економіки, високої турбулентності ділового середовища та прискореної цифрової трансформації особливої ваги набуває проблема формування якісної облікової інформації та фінансової звітності підприємства. Посилення вимог регуляторів, зростання значущості прозорості даних, необхідність оперативного реагування на ризики і забезпечення стійкості бізнесу формують нову парадигму бухгалтерського обліку — від суто реєстраційної функції до аналітично-інтегрованої моделі управління. Для українських підприємств така трансформація є надзвичайно актуальною, оскільки поєднує виклики воєнного часу, потребу відповідності МСФЗ, цифрові обмеження, кадрові ризики та необхідність аналітичної інтерпретації даних у режимі швидких змін.

Разом із тим, практична організація облікового процесу на більшості підприємств залишається фрагментарною: інформаційні потоки не інтегровані, частка ручних операцій є критично високою, внутрішні регламенти не забезпечують стабільності методології, а якість даних часто не відповідає потребам користувачів — власників, інвесторів, кредиторів, менеджерів та державних органів. Недостатня глибина аналітичних розкриттів, слабкість внутрішнього контролю та низький рівень цифрової зрілості облікових систем формують інформаційні розриви, які знижують достовірність і релевантність фінансової звітності.

Сучасні тенденції цифровізації та глобалізації облікових вимог — автоматизація облікових процесів, впровадження ERP-рішень, розвиток електронного документообігу, інтеграція ВІ-платформ, використання інтелектуальних алгоритмів і валідаційних механізмів — суттєво розширюють можливості підприємств щодо забезпечення високоякісної облікової інформації. Проте практичне впровадження цих інструментів часто має частковий характер: відсутні комплексні моделі якості даних, недостатньо регламентовані процеси перевірки та контролю, обмежена відповідність міжнародним стандартам, а

фінансова звітність інколи не забезпечує користувачів детальними, достовірними та аналітично корисними відомостями.

У цих умовах наукове осмислення змістових і якісних параметрів формування облікової інформації, оцінювання відповідності фінансової звітності сучасним вимогам, а також обґрунтування шляхів підвищення її достовірності, релевантності й аналітичності є важливим та актуальним завданням для підприємств різних галузей економіки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування, аналітична оцінка та розроблення практичних підходів до вдосконалення системи формування облікової інформації та якісних характеристик фінансової звітності підприємства з урахуванням сучасних цифрових, інституційних та управлінських вимог.

Завдання дослідження. Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати такі завдання:

- розкрити теоретичну сутність облікової інформації, її функції, структуру, зміст та роль у забезпеченні управлінської ефективності підприємства;
- проаналізувати міжнародні та національні підходи до визначення якісних характеристик облікової інформації (МСФЗ та НП(С)БО);
- систематизувати методологічні та організаційні принципи формування фінансової звітності;
- надати організаційно-економічну характеристику підприємства та оцінити якість його облікової системи;
- провести аналіз відповідності фінансової звітності підприємства вимогам якісних характеристик: достовірності, повноти, своєчасності, зіставності, доречності;
- дослідити проблеми інформаційної цілісності, внутрішнього контролю та цифрової зрілості облікової системи;
- обґрунтувати концептуальні напрями підвищення якості облікової інформації;

- розробити практичні рекомендації щодо впровадження цифрових інструментів забезпечення якості фінансової звітності;
- оцінити потенційний вплив запропонованих заходів на якість даних та прозорість фінансової інформації.

Об'єктом дослідження є система формування облікової інформації та фінансової звітності підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методичні, організаційні, технологічні та аналітичні аспекти забезпечення змістових і якісних параметрів облікової інформації в сучасній системі бухгалтерського обліку.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс наукових методів:

- системний підхід — для дослідження структури облікової інформації та механізмів її формування;
- інституційний аналіз — для оцінки нормативних вимог МСФЗ та НП(С)БО;
- порівняльний аналіз — для зіставлення міжнародних і національних характеристик фінансової інформації;
- економіко-аналітичні методи — для оцінювання якісних параметрів звітності підприємства;
- методи внутрішнього контролю та ризик-орієнтованого підходу — для діагностики інформаційних ризиків;
- структурно-логічний аналіз — для побудови моделей удосконалення системи обліку;
- графічні методи — для візуалізації інформаційних потоків, елементів облікової системи та цифрових рішень.

Наукова новизна дослідження полягає у:

- уточненні концептуального змісту якісних характеристик облікової інформації в умовах цифровізації;
- структуруванні проблем формування облікової інформації та їх причинно-наслідкового аналізу;
- розробленні матриці зрілості системи облікової інформації;
- обґрунтуванні інтегрованої моделі підвищення якості фінансової інформації;

- удосконаленні підходів до цифрової інтеграції (ERP, ECO, BI, RPA) у контексті забезпечення якості звітності.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони можуть бути використані для:

- удосконалення системи бухгалтерського обліку та організації документообігу;
- впровадження стандартів інформаційної цілісності та внутрішнього контролю;
- модернізації методики формування фінансової звітності;
- підвищення достовірності, повноти та релевантності даних;
- побудови цілісної цифрової архітектури облікового процесу;
- зміцнення фінансової стійкості та підвищення прозорості управлінських рішень.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи були апробовані на XV Національній науково-практичній конференції «Синергія науки та бізнесу: виклики, трансформації, перспективи» (29 травня 2025 р., ЗУНУ) та II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Інноваційні підходи до розвитку технологій та економіки» (6 червня 2025 р., ЗУНУ).

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг становить 56 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗМІСТОВИХ І ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ ІНФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ

1.1. Економічна сутність, класифікація та функції облікової інформації

Поняття облікової інформації сформувалося в економічній науці як результат розвитку уявлень про інформацію як специфічний економічний ресурс. У системі бухгалтерського обліку інформація набуває ознак автономного об'єкта дослідження, оскільки її формування, обробка та використання підпорядковуються визначеним методологічним засадам та забезпечують функціонування механізмів управління підприємством. У цьому контексті облікова інформація постає не стільки як сукупність даних, скільки як впорядкована система відомостей, яка відображає реальні процеси господарської діяльності в часовому та вартісному вимірі.

Економічна сутність облікової інформації полягає у тому, що вона є результатом трансформації фактів господарського життя у формалізовані показники, придатні для подальшого узагальнення та аналізу. Така трансформація відбувається через методологічний апарат бухгалтерського обліку, який включає документування, оцінку, групування, класифікацію, систематизацію та формування звітності. Важливо, що облікова інформація має властивість відтворювати не лише стан окремих об'єктів, а й взаємозв'язки між ними, що забезпечує можливість комплексної оцінки фінансово-економічних результатів діяльності.

Сучасні підходи до визначення облікової інформації виходять із принципу багатовимірності цього феномену. З одного боку, це фактографічні дані, які виникають внаслідок реєстрації господарських операцій. З іншого — аналітичні характеристики, що формуються у процесі обробки та узагальнення фактографічних даних. Таким чином, облікова інформація є інтегрованим

знанням про діяльність підприємства, зміст якого формується у результаті взаємодії первинних і похідних даних, їх логічної організації та інтерпретації.

Суттєвою рисою облікової інформації є її системність. Вона функціонує як інтегральна частина інформаційної системи підприємства, забезпечуючи взаємозв'язок між різними рівнями управління. У цьому аспекті облікова інформація має внутрішню структурованість, що виявляється у її поділі за видами, рівнями узагальнення та функціональним призначенням.

Рис. 1.1. Логічна модель формування облікової інформації в системі управління підприємством

У науковому дискурсі підкреслюється, що облікова інформація належить до категорії регламентованої інформації, оскільки процеси її формування визначаються нормативними актами, стандартами бухгалтерського обліку та внутрішніми положеннями підприємства. На відміну від інших видів економічної інформації, вона характеризується підвищеною вимогою до достовірності, послідовності та нейтральності подання. Це зумовлено тим, що облікова інформація впливає на розподіл ресурсів, формування економічної політики підприємств та взаємодію зі стейкхолдерами.

Суттєвою рисою облікової інформації є її системність. Вона функціонує як інтегральна частина інформаційної системи підприємства, забезпечуючи

взаємозв'язок між різними рівнями управління. У цьому аспекті облікова інформація має внутрішню структурованість, що виявляється у її поділі за видами, рівнями узагальнення та функціональним призначенням.

Класифікація облікової інформації є важливою методологічною передумовою для з'ясування її змісту, напрямів використання та впливу на управлінські процеси. Систематизація інформаційних потоків дає змогу чітко визначити змістовні характеристики інформації, її регуляторне підґрунтя та практичну цінність для окремих груп користувачів.

Таблиця 1.1

Класифікація облікової інформації за ключовими ознаками

Класифікаційна ознака	Вид облікової інформації	Змістова характеристика
За рівнем узагальнення	Первинна	Формується на основі первинних документів, відображає конкретні факти господарської діяльності.
	Аналітична	Деталізує показники у розрізі об'єктів, підрозділів, контрагентів.
	Синтетична	Узагальнює аналітичні дані за економічно однорідними групами.
За напрямом використання	Фінансова	Формує систему зовнішньої звітності та забезпечує потреби зовнішніх користувачів.
	Управлінська	Орієнтована на внутрішні управлінські рішення; формується підприємством самостійно.
	Податкова	Використовується для визначення податкових зобов'язань та складання податкової звітності.
За ступенем регламентації	Регламентована	Формується відповідно до вимог законодавства і стандартів бухгалтерського обліку.
	Нерегламентована	Створюється підприємством для внутрішніх цілей без законодавчих обмежень.
За формою подання	Текстова, числова, таблична, графічна	Подання у вигляді показників, таблиць, описів, схем.
	Електронна	Дані, сформовані в інформаційних системах обліку та ERP-системах.

У межах наукової традиції та практики бухгалтерського обліку сформувався такі підходи до класифікації:

1. За рівнем узагальнення:

- первинна інформація, яка виникає внаслідок документального підтвердження фактів господарської діяльності та становить вихідну базу облікового процесу;
- аналітична інформація, що формується через деталізацію показників за об'єктами, контрагентами, підрозділами;
- синтетична інформація, яка узагальнює дані за економічно однорідними групами та є основою фінансової звітності.

2. За напрямом використання:

- фінансова інформація, орієнтована на зовнішніх користувачів та формалізована в стандартизованих формах звітності;
- управлінська інформація, призначена для внутрішніх потреб менеджменту і сформована з урахуванням специфіки діяльності підприємства;
- податкова інформація, що використовується для визначення податкових зобов'язань і формування податкової звітності.

3. За ступенем регламентації:

- регламентована інформація, формування якої здійснюється відповідно до нормативно-правових актів;
- нерегламентована інформація, яка створюється підприємством самостійно відповідно до внутрішніх управлінських потреб.

4. За формою подання:

- таблична, числова, текстова, графічна, електронна інформація;
- автоматизовані дані, сформовані в інформаційних системах обліку.

Класифікація дає можливість виявити логічну структуру інформаційної системи підприємства та забезпечує методологічну базу для оцінювання її корисності.

Розкриття функцій облікової інформації дозволяє зрозуміти її роль у забезпеченні ефективного управління підприємством та її значущість у системі економічних відносин.

1. Інформаційна функція. Зміст цієї функції полягає у забезпеченні користувачів систематизованими відомостями про ресурси, зобов'язання та результати діяльності. Інформаційна функція забезпечує виконання обліком його базового призначення — створення достовірної інформаційної основи для управління.
2. Контрольна функція. Облікова інформація є інструментом контролю за збереженням активів, правильністю здійснення господарських операцій, дотриманням норм законодавства. Вона забезпечує можливість оцінити відповідність фактичних результатів встановленим критеріям.
3. Аналітична функція. У результаті систематизації даних облікова інформація слугує підґрунтям для аналізу фінансових показників, моделювання економічних процесів та формування висновків щодо ефективності діяльності підприємства.
4. Прогнозна функція. На основі наявних облікових даних можливе моделювання майбутніх сценаріїв розвитку підприємства, розрахунок прогнозних показників та оцінювання ризиків.
5. Регулятивна функція. У контексті взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем облікова інформація виконує роль інструмента регулювання, забезпечуючи дотримання вимог державної політики, стандартів та інших нормативів.
6. Комунікаційна функція. Формування прозорої та зрозумілої інформації створює основу для взаємодії підприємства з користувачами фінансової звітності та іншими стейкхолдерами.

Облікова інформація є складним послідовним утворенням, яке синтезує результати господарської діяльності в системі економічних координат підприємства. Її сутність розкривається через властивості системності, документальної обґрунтованості, регламентованості та аналітичної цінності.

Класифікаційні підходи дають змогу окреслити структурні елементи облікового інформаційного простору, а розуміння функцій — визначити її місце у механізмі управління.

Таблиця 1.2

Основні функції облікової інформації та їх зміст

Функція	Змістове наповнення
Інформаційна	Забезпечує користувачів упорядкованими даними про ресурси, зобов'язання та результати діяльності підприємства.
Контрольна	Сприяє контролю за збереженням активів, виконанням регламентів та законодавчих вимог.
Аналітична	Є основою для оцінювання фінансового стану, результатів діяльності, ризиків і тенденцій.
Прогнозна	Використовується для побудови прогнозних моделей, бюджетування та планування.
Регулятивна	Забезпечує виконання нормативних вимог та регулювання взаємодії з зовнішніми стейкхолдерами.
Комунікаційна	Формує інформаційний зв'язок між підприємством та користувачами звітності.

Таким чином, облікова інформація виступає не лише результатом облікового процесу, а й інструментом забезпечення стійкого й ефективного функціонування підприємства.

1.2. Якісні характеристики облікової інформації згідно міжнародних та національних стандартів

Поняття якості облікової інформації є центральним у сучасній концепції бухгалтерського обліку, оскільки саме якісні характеристики визначають ступінь корисності даних для користувачів та можливість їх застосування в процесі прийняття економічних рішень. Формально ці характеристики закріплені у Концептуальній основі фінансової звітності Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та у національній системі регулювання обліку, представленій Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» й Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО). Однак на рівні практики їх розуміння та реалізація залежать не лише від

текстуальних приписів, а й від методологічних підходів, традицій облікової школи й рівня професійного судження бухгалтера.

У міжнародному нормативному середовищі якісні характеристики облікової інформації структуровано як фундаментальні (основні) та підсилювальні. Такий поділ має не формальний, а концептуальний характер: фундаментальні характеристики визначають, чи має інформація право вважатися корисною в принципі, тоді як підсилювальні властивості впливають на ступінь її корисності, підвищуючи або знижуючи аналітичну цінність.

Провідними фундаментальними характеристиками, відповідно до Концептуальної основи МСФЗ, є доречність (relevance) та достовірне подання (faithful representation).

Доречність означає, що інформація здатна впливати на економічні рішення користувачів, допомагаючи їм оцінювати минулі, поточні або майбутні події, а також підтверджувати чи коригувати попередні оцінки. Доречність пов'язана з прогностичною та підтверджувальною цінністю даних: показники фінансової звітності мають не лише описувати вже здійснені операції, а й дозволяти сформулювати обґрунтовані очікування щодо подальшого розвитку підприємства. Ключовим аспектом доречності є суттєвість: інформація вважається суттєвою, якщо її відсутність або викривлення можуть вплинути на рішення користувачів. Важливо, що суттєвість не зводиться до фіксованих порогових значень, а розглядається як результат професійного судження, залежного від контексту діяльності підприємства.

Достовірне подання передбачає, що облікова інформація відображає економічну сутність операцій, а не лише їх юридичну форму. Це тісно пов'язано з принципом «превалювання сутності над формою». Достовірність, у міжнародному розумінні, включає повноту, нейтральність та відсутність суттєвих помилок. Повнота означає включення всіх значущих елементів, необхідних для правильної інтерпретації явища; нейтральність — відсутність упередженості на користь певної групи користувачів; відсутність суттєвих помилок — коректність застосованих методик оцінювання і відображення.

Водночас МСФЗ визнають, що абсолютної безпомилковості досягти неможливо, і йдеться саме про відсутність суттєвих викривлень.

Фундаментальні характеристики взаємодіють між собою: інформація може бути дуже доречною, але при цьому недостовірною, і навпаки. Концептуальна основа підкреслює необхідність пошуку балансу між ними, що на практиці реалізується через вибір методів оцінки, облікової політики, ступеня деталізації розкриттів.

До підсилювальних характеристик у МСФЗ належать зіставність (comparability), перевірюваність (verifiability), своєчасність (timeliness) та зрозумілість (understandability). Їх наявність не робить інформацію «якісною» автоматично, але суттєво підвищує її практичну цінність.

Зіставність забезпечує можливість порівнювати показники між різними звітними періодами одного підприємства та між різними підприємствами. Вона не означає механічної однаковості підходів, але передбачає послідовність у застосуванні облікової політики та належне розкриття змін. Зіставність особливо важлива для інвесторів і кредиторів, які здійснюють порівняльний аналіз альтернативних об'єктів інвестування.

Перевірюваність означає, що різні компетентні спостерігачі можуть дійти однакових або близьких висновків щодо правильності подання інформації на основі того самого набору даних. Вона ґрунтується на документальному підтвердженні операцій, прозорості методів оцінювання, можливості аудиту. Перевірюваність не гарантує «істинності» оцінок, але забезпечує раціональну обґрунтованість застосованих підходів.

Своєчасність відображає вимогу подання інформації у момент, коли вона ще здатна вплинути на рішення користувачів. Надто пізні розкриття даних, навіть при високому рівні достовірності, знижує їх практичну цінність. Водночас надмірне прискорення може погіршити якість обробки і збільшити ризик помилок, тому МСФЗ наголошують на необхідності компромісу між оперативністю та точністю.

Зрозумілість передбачає представлення інформації у формі, придатній для інтерпретації користувачами, які мають базові знання у сфері бізнесу та фінансів. Мова та структура звітності мають бути логічними, без зайвої термінологічної перевантаженості. Разом з тим Концептуальна основа застерігає від штучного спрощення складних явищ: інформація не повинна виключатися лише через те, що вона є складною.

Національна система регулювання бухгалтерського обліку в Україні формувалася під впливом як радянської облікової традиції, так і процесів адаптації до європейських стандартів. У Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та НП(С)БО закріплено низку принципів та вимог, які де-факто виконують функцію якісних характеристик.

До них належать, зокрема:

- повнота відображення господарських операцій — вимога забезпечити подання всієї інформації, необхідної для формування об'єктивного уявлення про діяльність підприємства;
- обачність — запобігання завищенню активів і доходів та заниженню зобов'язань і витрат, що має на меті зменшення ризику нереалістичного уявлення про фінансовий стан;
- послідовність — незмінність облікової політики від одного звітного періоду до іншого, що сприяє зіставності показників;
- нейтральність — формування інформації без урахування інтересів окремих користувачів;
- автономність — чітке відокремлення майна підприємства від майна власників;
- безперервність діяльності — припущення, що підприємство продовжуватиме свою діяльність у передбачуваному майбутньому;
- своєчасність — дотримання строків складання та подання звітності.

Частина цих принципів (обачність, автономність, безперервність) у міжнародній традиції розглядається як базові припущення облікової моделі, а не як власне якісні характеристики. Проте в українській практиці вони

безпосередньо впливають на якість інформації, оскільки визначають рамки її формування.

Для кращого розуміння співвідношення міжнародних та національних підходів до якості облікової інформації доцільно зіставити їх у вигляді узагальненої таблиці (таблиця 1.3).

Виявлені відмінності між міжнародними та національними підходами мають безпосереднє значення для дослідження змістових і якісних параметрів інформації в системі бухгалтерського обліку та звітності підприємства. По-перше, перехід до МСФЗ вимагає зміщення акценту з формальної відповідності вимогам законодавства на забезпечення корисності інформації для користувачів, що посилює роль професійного судження та оцінкових моделей. По-друге, принципоорієнтований характер міжнародної моделі вимагає від бухгалтера не лише технічної компетентності, а й здатності інтерпретувати економічний зміст операцій.

По-третє, співіснування національних НП(С)БО та МСФЗ породжує для підприємств ситуацію подвійної нормативної рамки, в якій якісні характеристики інформації оцінюються крізь призму різних концептуальних підходів. Це зумовлює ризики як надмірної формалізації (коли домінують фіскальні інтереси), так і суб'єктивізму (за недостатнього методичного забезпечення професійного судження).

З позицій досліджуваної теми це означає, що змістові та якісні параметри інформації в системі бухгалтерського обліку і звітності українських підприємств формуються на перетині двох парадигм: традиційної нормативно-правової та сучасної концептуально-орієнтованої. Оцінювання реального стану якості облікової інформації неможливе без урахування цього дуалізму, а розроблення пропозицій щодо її вдосконалення має спиратися на адаптацію міжнародної концепції якості до національного інституційного середовища.

Порівняння якісних характеристик облікової інформації в міжнародних та національних стандартах

Аспект	Міжнародні стандарти (МСФЗ, Концептуальна основа)	Національні стандарти (Закон України, НП(С)БО)
Загальна модель	Поділ на фундаментальні та підсилювальні якісні характеристики; принципоорієнтований підхід, акцент на професійному судженні.	Орієнтація на перелік принципів та вимог до ведення обліку; більш нормативно-правовий, формалізований характер.
Фундаментальні характеристики	Доречність, достовірне подання (з урахуванням суттєвості, повноти, нейтральності, відсутності суттєвих помилок).	Прямої категоризації «фундаментальних» немає; близькі за змістом вимоги: повнота, правдивість, нейтральність, обачність.
Підсилювальні характеристики	Зіставність, перевірюваність, своєчасність, зрозумілість.	Аналогічні вимоги: послідовність (як умова зіставності), своєчасність, можливість перевірки через документування, доступність для розуміння.
Превалювання сутності над формою	Прямо закріплене як елемент достовірного подання.	Закріплене як один із принципів, але його практична імплементація часто ускладнена традиціями формального підходу.
Обачність	Розглядається як елемент професійного судження в рамках достовірного подання, без переважання над нейтральністю.	Визначена як один із ключових принципів; нерідко інтерпретується як схильність до консервативних оцінок.
Ступінь гнучкості	Високий: методологія задає рамки, а конкретні рішення приймаються на основі професійного судження.	Нижчий: детальні регламентації, фіксовані підходи до оцінки та відображення окремих операцій.
Рівень орієнтації на користувача	Високий: головний критерій — корисність для інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів.	Формально користувач також у центрі, але на практиці домінують вимоги регуляторів та фіскальних органів.

Отже, якісні характеристики облікової інформації згідно міжнародних та національних стандартів не обмежуються переліком формальних вимог. У міжнародній моделі вони інтегровані в концептуальну рамку, орієнтовану на користувача і професійне судження, тоді як у національній системі їх реалізація значною мірою пов'язана з нормативно-правовим регулюванням. Порівняльний аналіз показує значний ступінь збігу за змістом ключових характеристик (доречності, достовірності, повноти, нейтральності, своєчасності та зіставності), але виявляє також різні акценти у їх практичному застосуванні. Це створює як методологічні виклики, так і можливості для підвищення якості облікової інформації на основі поєднання сильних сторін обох підходів.

Висновки до розділу 1

1. Облікова інформація в системі бухгалтерського обліку постає як специфічний економічний ресурс, що формується в результаті трансформації фактів господарського життя у формалізовані показники на основі методологічного апарату обліку (документування, оцінка, групування, класифікація, систематизація, звітність). Її економічна сутність проявляється не лише у відображенні стану окремих об'єктів, а й у фіксації взаємозв'язків між ними, що забезпечує комплексне уявлення про результати діяльності підприємства та створює інформаційну основу для прийняття управлінських рішень.

2. Класифікація облікової інформації за рівнем узагальнення (первинна, аналітична, синтетична), напрямом використання (фінансова, управлінська, податкова), ступенем регламентації (регламентована, нерегламентована) та формою подання (текстова, числова, таблична, графічна, електронна) дозволяє виявити логічну структуру інформаційної системи підприємства. Така систематизація є важливою методологічною передумовою оцінювання корисності інформації для різних груп користувачів та оптимізації інформаційних потоків в управлінні.

3. Функції облікової інформації (інформаційна, контрольна, аналітична, прогнозна, регулятивна, комунікаційна) розкривають її роль у механізмі управління підприємством. Вони засвідчують, що облікова інформація є не пасивним відображенням фактів, а активним інструментом забезпечення збереження активів, дотримання нормативних вимог, аналізу фінансового стану, прогнозування майбутніх сценаріїв розвитку та комунікації зі стейкхолдерами. Таким чином, вона інтегрується в систему економічних відносин як ключовий елемент управлінського й регуляторного впливу.

4. Якісні характеристики облікової інформації формуються на перетині двох підходів — міжнародного концептуально-орієнтованого (МСФЗ) та національного нормативно-правового (Закон України, НП(С)БО). Міжнародна модель акцентує увагу на фундаментальних (доречність, достовірне подання) та підсилювальних (зіставність, перевірюваність, своєчасність, зрозумілість) характеристиках, орієнтованих на користувача й професійне судження. Національна модель, спираючись на принципи повноти, обачності, послідовності, своєчасності тощо, має більш формалізований характер. Такий дуалізм створює як методологічні виклики (ризики формалізму й суб'єктивізму), так і можливості для підвищення якості облікової інформації шляхом поєднання сильних сторін обох підходів та адаптації міжнародної концепції якості до національного інституційного середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Організація бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства

Організація бухгалтерського обліку на підприємстві є ключовою передумовою формування якісної облікової інформації, оскільки саме на цьому рівні задаються правила, процедури, відповідальність та технологічна основа облікового процесу. Від того, наскільки раціонально структуровані елементи облікової системи, залежить спроможність підприємства забезпечувати користувачів доречною, достовірною, зіставною і своєчасною інформацією для прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах цифрової трансформації бізнесу організація бухгалтерського обліку вже не зводиться до механічного ведення реєстрів, а розглядається як складова загальної інформаційної системи управління підприємством.

З методологічних позицій систему організації бухгалтерського обліку доцільно розглядати як сукупність взаємопов'язаних блоків: нормативно-методичного, організаційно-структурного, технологічного (інформаційного) та контрольного-аналітичного. Кожен із цих блоків формує власний зріз якості облікової інформації, а їх узгодженість визначає цілісність облікового середовища.

Базою організації обліку виступає нормативно-методичний блок, який охоплює, з одного боку, зовнішні регулятивні вимоги (законодавство, національні та міжнародні стандарти), а з іншого — внутрішню облікову політику підприємства. Облікова політика конкретизує загальні норми щодо визнання, оцінки та класифікації об'єктів обліку до умов конкретного суб'єкта господарювання. Вона визначає:

- вибір бази оцінки активів та зобов'язань (історична собівартість, справедлива вартість, амортизована собівартість тощо);

- методи амортизації основних засобів і нематеріальних активів;
- підходи до формування резервів (сумнівних боргів, забезпечень тощо);
- порядок розмежування доходів і витрат між звітними періодами;
- принципи класифікації витрат за видами діяльності та центрами відповідальності;
- організацію первинного обліку та документообігу.

Саме через облікову політику підприємство здійснює «налаштування» облікової системи так, щоб вона відповідала специфіці його діяльності, масштабам бізнесу, ступеню ризикованості операцій і вимогам зовнішнього середовища. Наявність формально затвердженої, внутрішньо логічної та фактично реалізованої облікової політики є однією з базових умов забезпечення якісних параметрів фінансової інформації.

Другим виміром організації обліку є організаційно-структурний блок, який визначає місце бухгалтерської служби в управлінській ієрархії підприємства, її внутрішню структуру, підпорядкованість, розподіл повноважень та відповідальності між працівниками. У практиці господарювання можна виокремити принаймні три моделі:

1. Централізована модель, коли всі облікові функції зосереджені в єдиному бухгалтерському підрозділі;
2. Децентралізована модель, за якої частина облікових функцій передається на рівень структурних підрозділів або філій, а центральний апарат виконує узагальнювальні та контрольні функції;
3. Змішана модель, що поєднує централізоване методичне керівництво із децентралізованим збором первинних даних.

Вибір тієї чи іншої моделі впливає на оперативність формування облікової інформації, глибину аналітики, навантаження на персонал і ризики помилок. Рационально організована бухгалтерська служба повинна забезпечувати:

- чіткий розподіл обов'язків між працівниками (облік основних засобів, запасів, розрахунків, заробітної плати, податків тощо);

- мінімізацію конфлікту інтересів (розмежування функцій підготовки й контролю даних);
- прозорість підпорядкованості та відповідальності;
- належний рівень кваліфікації та безперервний професійний розвиток персоналу.

Організаційні рішення в цій сфері безпосередньо позначаються на якості облікової інформації: при надмірній концентрації функцій в одних руках зростає ризик викривлень і помилок; при фрагментації — ризик розриву інформаційних потоків та неузгодженості даних.

Наступним елементом організації обліку є система первинного обліку та документообігу. Саме на цьому рівні виникає первинна облікова інформація, яка фіксує факти господарської діяльності у вигляді документів. Важливими характеристиками є:

- наявність затверджених графіків документообігу;
- регламентація строків подання первинних документів до бухгалтерії;
- визначення відповідальних осіб за оформлення, погодження та передачу документів;
- уніфікація форм документів (як паперових, так і електронних).

Якість організації документообігу прямо впливає на своєчасність та повноту відображення операцій в обліку. Несвоєчасне надходження первинних документів, їх неуніфікована структура або дублювання функцій призводять до затримок у формуванні звітності, накопичення помилок та втрати можливості оперативного аналізу.

Структура синтетичного та аналітичного обліку задається робочим планом рахунків, який має бути адаптований до галузевих та організаційних особливостей підприємства. Від рівня деталізації аналітичних рахунків залежить можливість отримувати релевантну інформацію про окремі сегменти діяльності, центри витрат і доходів, види продукції чи послуг. Недостатня деталізація знижує аналітичну цінність облікових даних, тоді як надмірна — може ускладнювати ведення обліку та породжувати інформаційний шум.

У сучасних умовах організація бухгалтерського обліку невіддільна від інформаційної системи підприємства, яка визначає технологічну інфраструктуру формування, обробки, зберігання та передачі облікових даних. Залежно від масштабів бізнесу та рівня цифрової зрілості підприємства використовуються:

- локальні бухгалтерські програми, орієнтовані переважно на облік і звітність;
- інтегровані ERP-системи, які об'єднують облік із виробництвом, логістикою, збутом та управлінням персоналом;
- хмарні платформи з можливістю віддаленого доступу та спільної роботи;
- комбіновані рішення, де окремі підсистеми взаємодіють через інтерфейси обміну даними.

Якість інформаційної системи визначається низкою параметрів: гнучкістю налаштувань, стабільністю роботи, можливостями автоматичної перевірки коректності даних, рівнем захищеності інформації, наявністю засобів резервного копіювання та архівування. Важливою ознакою зрілої інформаційної системи є підтримка єдиного інформаційного простору, у якому усувається дублювання введення одних і тих самих даних у різні підсистеми.

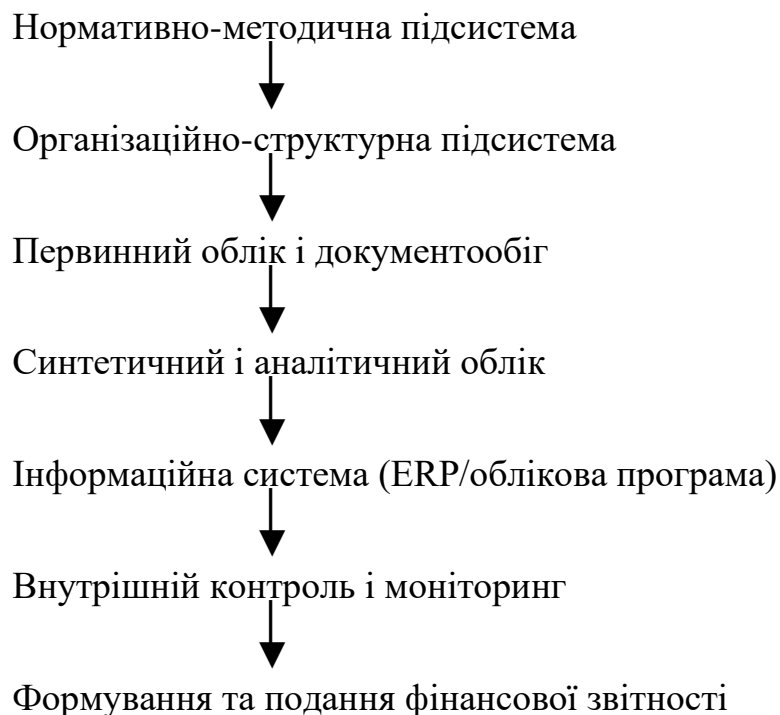

Рис. 2.1. Структурна модель організації бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства

Рівень автоматизації облікових процесів істотно впливає на якісні характеристики інформації. Автоматизовані контролю (логічні зв'язки, перевірка балансових рівностей, автоматичні звірки) зменшують ризик механічних помилок. Інтеграція з банківськими системами, системами управління складом і виробництвом підвищує повноту й оперативність облікових даних, що, у свою чергу, посилює доречність і своєчасність облікової інформації.

Суттєвим елементом організації бухгалтерського обліку є система внутрішнього контролю, яка забезпечує належний рівень надійності облікових даних, попередження помилок і викривлень, збереження активів і мінімізацію інформаційних ризиків. До основних компонентів внутрішнього контролю належать:

- контрольне середовище (управлінська культура, політика щодо дотримання правил, етичні стандарти);
- процедури контролю (розмежування повноважень, затвердження операцій, внутрішні регламенти, інвентаризації);
- інформаційно-комунікаційні процедури (обмін інформацією між підрозділами, внутрішня звітність);
- моніторинг (періодична оцінка ефективності контрольних процедур, внутрішній аудит).

Якість внутрішнього контролю є одним із головних чинників, що визначають ступінь довіри до облікової інформації як з боку внутрішнього менеджменту, так і з боку зовнішніх користувачів (аудиторів, інвесторів, кредиторів).

Для того щоб перейти від опису організації обліку до його оцінки, необхідно виокремити систему критеріїв, за якими аналізуватиметься діюча облікова система конкретного підприємства. Такі критерії мають охоплювати як методичні, так і організаційні та технологічні аспекти. Узагальнення ключових критеріїв подано в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Аналітична оцінка організації бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства

Критерій оцінки	Зміст критерію	Вплив на якість облікової інформації	Оцінка рівня (високий / середній / низький)
Облікова політика підприємства	Наявність затвердженого документа, повнота відображення методів оцінки, визнання, класифікації об'єктів обліку.	Визначає послідовність, зіставність та методологічну узгодженість облікових даних.	
Структура бухгалтерської служби	Модель організації (централізована/децентралізована), кваліфікація персоналу, розподіл функцій і відповідальності.	Впливає на оперативність формування інформації, рівень контролю та ризик помилок.	
Первинний облік і документообіг	Регламентованість документообігу, строки подання документів, уніфікація форм, автоматизація збору даних.	Зумовлює своєчасність, повноту та перевірюваність облікової інформації.	
Система аналітичного та синтетичного обліку	Структура робочого плану рахунків, рівень деталізації аналітичних рахунків, відповідність галузевим особливостям.	Визначає глибину аналітики, точність узагальнення даних і можливість сегментного аналізу.	
Інформаційна система та рівень автоматизації	Тип програмного забезпечення, інтеграція модулів, наявність автоматичних контрольних процедур.	Впливає на своєчасність, узгодженість і надійність показників, зменшує ризик механічних помилок.	
Внутрішній контроль і	Політика доступу до баз даних, авторизація	Забезпечує достовірність,	

розмежування доступу	операцій, інвентаризація, внутрішній аудит.	запобігає викривленням і зловживанням, підвищує довіру до інформації.	
Якість інформаційних потоків	Чіткість маршрутизації, відсутність дублювання, швидкість руху інформації між підрозділами.	Зумовлює оперативність управлінських рішень і знижує ризик інформаційних розривів.	
Інтеграція обліку з управлінським аналізом	Зв'язок облікових даних з системою бюджетування, планування та контролінгу.	Підсилює доречність і аналітичну цінність інформації для менеджменту.	
Документальне підтвердження операцій	Повнота архіву, наявність електронних і паперових доказів, дотримання строків зберігання.	Забезпечує можливість аудиту, перевірюваність і відтворюваність інформації.	
Захист та збереження даних	Резервне копіювання, політика доступу, інформаційна безпека, захист від несанкціонованого втручання.	Гарантує безперервність облікового процесу та цілісність інформаційної бази.	

У подальшому аналізі кожен із наведених критеріїв може бути оцінений для конкретного підприємства за якісною шкалою (високий, середній, низький рівень) із наведенням аргументації, прикладів, виявлених проблем і наслідків для якості фінансової звітності.

Таким чином, організація бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства — це багатовимірна конструкція, що поєднує нормативно-методичні, організаційні, технологічні та контрольні компоненти. Саме на цьому рівні закладаються фактичні рамки, в межах яких формуються змістові та якісні

параметри облікової інформації. Сформована система критеріїв дозволяє перейти від опису до аналітичної оцінки.

2.2. Аналіз якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності підприємства

Оцінювання якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності підприємства є ключовою ланкою аналітичного дослідження, оскільки саме на цьому етапі відбувається перехід від формально правильного ведення обліку до оцінки його здатності забезпечувати користувачів корисною інформацією для прийняття управлінських рішень. Навіть за умови дотримання нормативних вимог до складання звітності якість інформації може істотно різнитися залежно від рівня деталізації показників, повноти розкриття, стабільності облікової політики, глибини аналітики та ефективності внутрішнього контролю.

Методологічною основою аналізу виступають якісні характеристики облікової інформації, визначені Концептуальною основою МСФЗ та національними стандартами, а саме: доречність, суттєвість, достовірне подання, повнота, нейтральність, зіставність, перевірюваність, своєчасність і зрозумілість. На практичному рівні ці характеристики трансформуються у систему критеріїв, за якими оцінюється фінансова звітність конкретного підприємства та інформаційні потоки, що лежать в її основі.

Аналіз якісних характеристик доцільно організувати як поетапний процес, що включає:

1. Визначення цілей оцінювання: які саме управлінські та аналітичні завдання має забезпечувати облікова інформація (оцінка фінансової стійкості, платоспроможності, інвестиційної привабливості, ризиків тощо).
2. Формування системи критеріїв: конкретизація фундаментальних та підсилювальних якісних характеристик у вигляді операціоналізованих показників (доречність, повнота, зіставність, своєчасність та ін.).

3. Відбір джерел інформації: фінансова звітність підприємства, примітки, реєстри синтетичного й аналітичного обліку, облікова політика, внутрішні регламенти, результати аудиту.

4. Аналітичну оцінку за кожним критерієм: виявлення відповідності між фактичним станом облікової системи та вимогами стандартів, фіксацію виявлених недоліків і ризиків.

5. Узагальнення результатів і формування висновків: виокремлення сильних і слабких сторін системи, визначення впливу виявлених недоліків на якість звітності, окреслення напрямів удосконалення.

Узагальнена логіка цього процесу може бути подана у вигляді схеми.

Ця схема відображає перехід від нормативно визначених якісних характеристик до практичної процедури їх оцінювання на рівні конкретного підприємства.

Першим етапом змістовної оцінки є аналіз фундаментальних характеристик — доречності та достовірного подання.

Доречність облікової інформації оцінюється через її здатність відображати ключові аспекти фінансово-господарської діяльності підприємства, які є критичними для прийняття рішень. У цьому контексті аналіз охоплює:

- відповідність структури фінансової звітності специфіці бізнес-моделі підприємства;
- наявність необхідної деталізації за видами діяльності, сегментами, продуктами, ринками збуту;
- відображення у звітності суттєвих ризиків, зобов'язань умовного характеру, судових спорів, пов'язаних сторін, значних нестандартних операцій;
- інтеграцію фінансової інформації з внутрішніми управлінськими показниками (бюджетами, планами, KPI).

Якщо звітність формально відповідає вимогам стандартів, але не дає можливості оцінити реальні драйвери доходів, витрат і ризиків, доречність такої інформації є зниженою.

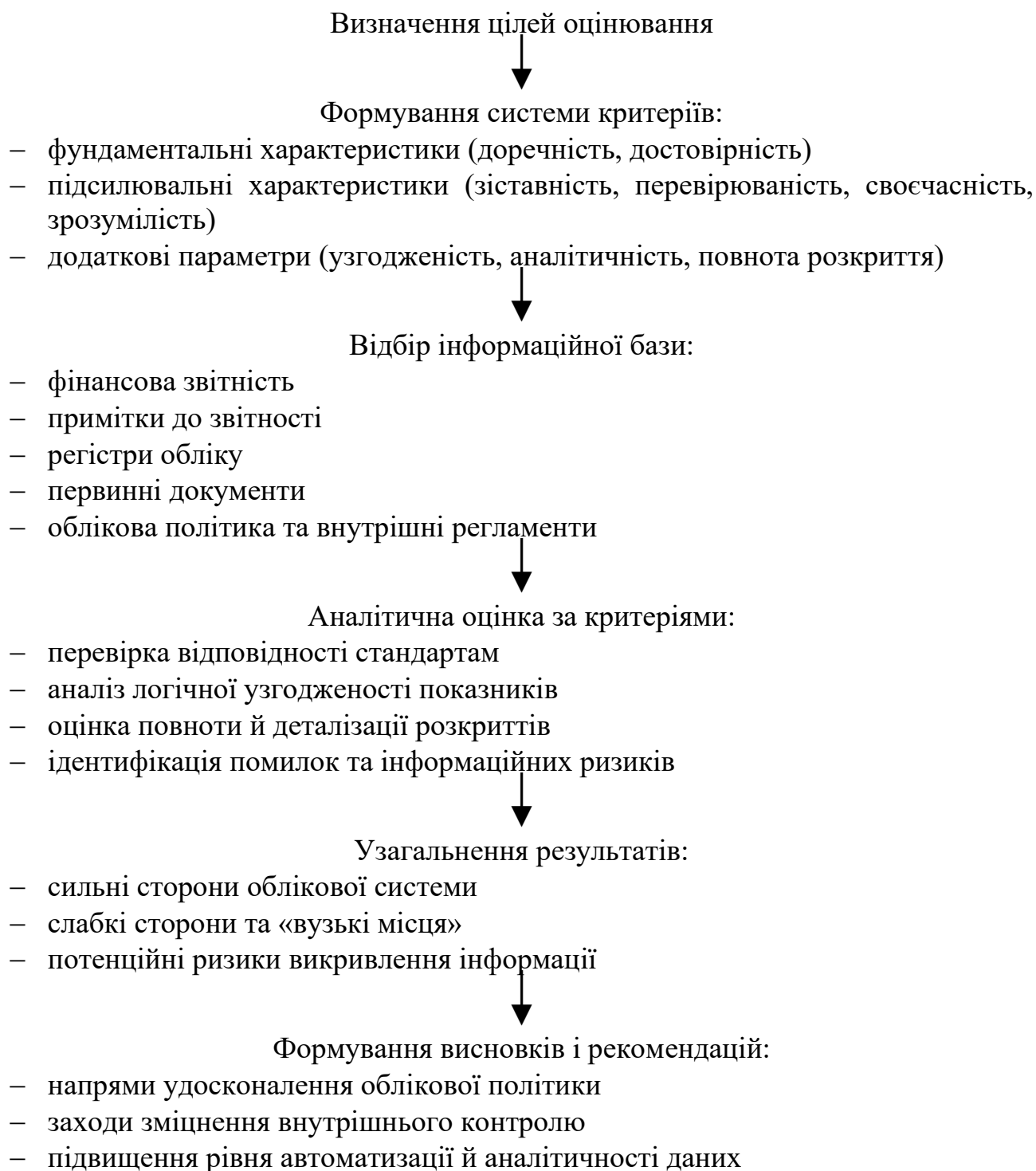

Рис. 2.2. Логіка оцінки якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності підприємства

Достовірне подання (faithful representation) передбачає, що показники звітності відображають економічну сутність операцій, а не лише їх юридичну форму. У процесі аналізу оцінюються:

- узгодженість показників між формами звітності (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал);
- наявність економічного обґрунтування переоцінок, створення резервів, списання активів;
- відповідність між динамікою показників та реальними змінами у діяльності підприємства (виробничими, збутовими, інвестиційними);
- дотримання принципу превалювання сутності над формою, особливо в операціях із пов'язаними сторонами, фінансовими інструментами, орендою, факторингом тощо.

Будь-які невмотивовані різкі коливання показників, слабкість розкриттів у примітках, відсутність резервів при очевидній ризиковості дебіторської заборгованості свідчать про проблеми з достовірністю подання інформації.

Зіставність фінансової інформації забезпечується стабільністю облікової політики та наявністю показників за кілька звітних періодів. У процесі аналізу досліджується:

- чи не відбуваються часті зміни методів оцінки, класифікації, представлення без достатнього пояснення;
- чи розкриті причини змін облікової політики та їх вплив на показники;
- чи забезпечено можливість порівняння показників у динаміці (наприклад, коригування ретроспективних даних у разі змін політики або виправлення помилок).

Перевірюваність (verifiability) оцінюється за здатністю підтвердити показники звітності даними реєстрів та первинних документів, а також результатами внутрішнього й зовнішнього аудиту. Сигналами зниження перевірюваності є:

- неповнота архіву первинних документів;
- відсутність або формальний характер інвентаризацій;
- здійснення «ручних» коригувань без належного документування.

Своєчасність інформації пов'язана з дотриманням строків подання фінансової звітності, але не вичерпується цим. Важливим є також:

- оперативність закриття періодів;
- швидкість формування внутрішньої управлінської звітності на основі даних бухгалтерського обліку;
- ступінь залежності облікової системи від ручних операцій, що уповільнюють процеси.

Затримки у формуванні звітності, часті уточнення після офіційної подачі є ознаками інформаційної інерційності системи.

Зрозумілість фінансової інформації оцінюється через структуру й зміст форм звітності та приміток. Аналізується:

- логічність побудови звітності, структурованість приміток;
- наявність пояснень до складних або нетипових статей;
- використання стандартизованих термінів і класифікацій, зрозумілих для користувача з базовою економічною підготовкою.

Неструктуровані великі текстові блоки у примітках, відсутність пояснень до суттєвих змін або нестандартних операцій знижують зрозумілість інформації.

Для системного узагальнення результатів доцільно застосовувати матричний підхід, у межах якого кожна характеристика оцінюється за якісною шкалою («високий», «середній», «низький» рівень) з обов'язковим текстовим коментарем. Такий підхід дозволяє не лише сформулювати загальний висновок, а й ідентифікувати критичні зони, що потребують удосконалення.

Заповнення таблиці на основі реальної звітності підприємства дає змогу побудувати «профіль якості» облікової інформації, де чітко видно, за якими характеристиками система наближається до вимог кращих практик, а де — суттєво відстає.

Підсумовуючи результати аналітичної оцінки, доцільно:

- виокремити сильні сторони облікової системи (наприклад, стабільна облікова політика, високий рівень автоматизації, достатня деталізація приміток, належна узгодженість форм звітності);

Таблиця 2.2

Оцінка якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності
підприємства

Критерій	Зміст оцінювання	Рівень (високий / середній / низький)	Аналітичний коментар
Доречність	Відповідність структури звітності бізнес-моделі підприємства; наявність релевантної деталізації, відображення ключових ризиків та факторів доходності.		
Суттєвість і повнота	Розкриття суттєвих операцій у звітах і примітках; відсутність прихованих або недостатньо пояснених статей; повнота форм звітності.		
Достовірне подання	Відповідність показників економічній сутності операцій; наявність резервів і забезпечень; логічна узгодженість між формами звітності.		
Нейтральність	Відсутність тенденцій до прикрашання показників; збалансованість підходів до визнання доходів і витрат; відсутність необґрунтованих відстрочок.		
Перевірюваність	Наявність повного комплексу первинних документів і реєстрів; результати аудиторських перевірок; прозорість процедур коригування даних.		
Зіставність	Стабільність облікової політики; наявність даних за кілька періодів; коректність відображення змін політики та виправлення помилок.		
Своєчасність	Дотримання строків складання та подання звітності; оперативність закриття періодів; швидкість формування внутрішніх звітів.		
Зрозумілість	Логічність структури форм; ясність термінології; наявність пояснень до складних операцій у примітках; придатність до інтерпретації.		
Узгодженість	Взаємозв'язок між показниками різних форм; відповідність змін у балансі динаміці фінансових результатів і руху грошових коштів.		

- окреслити слабкі місця (недостатня інформація про ризики, формальний характер приміток, відсутність розкриттів щодо пов'язаних сторін, низька своєчасність формування внутрішніх звітів);

- встановити ступінь впливу виявлених недоліків на можливість прийняття управлінських рішень і оцінки фінансового стану підприємства;
- сформулювати базові напрями удосконалення: перегляд облікової політики, розширення аналітичних розрізів обліку, посилення внутрішнього контролю, модернізація інформаційної системи.

Таким чином, аналіз якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності дозволяє перейти від формального констатування відповідності стандартам до глибшої оцінки того, наскільки облікова система підприємства здатна виконувати свою інформаційно-аналітичну функцію. Отримані результати є основою для розроблення у третьому розділі роботи практичних пропозицій щодо підвищення якості облікової інформації та зміцнення інформаційного забезпечення управління.

Висновки до розділу 2

1. Організація бухгалтерського обліку та інформаційної системи підприємства визначає фактичні рамки формування змістових і якісних параметрів облікової інформації. Сукупність нормативно-методичного, організаційно-структурного, технологічного та контрольної-аналітичного блоків формує цілісне облікове середовище, в якому задаються правила визнання, оцінки, класифікації й узагальнення господарських операцій. Від узгодженості облікової політики, структури бухгалтерської служби, раціональності документообігу, якості робочого плану рахунків, рівня автоматизації та ефективності внутрішнього контролю безпосередньо залежить доречність, достовірність, повнота та своєчасність інформації, що подається у фінансовій звітності.

2. Проведений аналіз організації обліку дозволив сформулювати систему критеріїв оцінки облікової системи підприємства (облікова політика, структура бухгалтерської служби, первинний облік і документообіг, аналітичний та синтетичний облік, інформаційна система, внутрішній контроль, якість інформаційних потоків, інтеграція з управлінським аналізом, захист і збереження

даних). Запропонована аналітична матриця створює методичне підґрунтя для переходу від опису організаційних рішень до їх кількісно-якісної оцінки та дає змогу ідентифікувати «вузькі місця» у формуванні облікової інформації.

3. Оцінювання якісних характеристик облікової інформації та фінансової звітності, здійснене на основі концепції МСФЗ і національних стандартів, показало, що реальна якість інформації визначається не лише формальним дотриманням вимог до складання звітності, а й рівнем реалізації таких характеристик, як доречність, суттєвість, достовірне подання, нейтральність, зіставність, перевірюваність, своєчасність і зрозумілість. Запропонований поетапний підхід (визначення цілей, формування критеріїв, відбір інформаційної бази, аналітична оцінка, узагальнення результатів) дозволяє трансформувати нормативні вимоги у практичну процедуру діагностики якості звітності конкретного підприємства.

4. Використання матричної форми оцінки дає змогу сформувати «профіль якості» облікової інформації підприємства, де чітко окреслюються сильні сторони (стабільність облікової політики, узгодженість форм звітності, належний рівень документального підтвердження) та проблемні зони (обмежене розкриття ризиків, недостатня аналітичність приміток, затримки формування внутрішньої звітності тощо). Отримані результати створюють концептуальну та емпіричну основу для розроблення у третьому розділі роботи практичних пропозицій щодо підвищення якості облікової інформації, модернізації інформаційної системи та посилення внутрішнього контролю.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗМІСТОВИХ ТА ЯКІСНИХ ПАРАМЕТРІВ ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Концептуальні напрями підвищення якості облікової інформації підприємства

Підвищення якості облікової інформації на сучасному підприємстві є багатовимірним завданням, що охоплює методологічні, організаційні, технологічні та інституційні компоненти системи бухгалтерського обліку. У контексті попереднього аналітичного розділу, де було виявлено низку структурних недоліків інформаційного забезпечення — обмеженість розкриття, недостатню глибину аналітичних показників, відсутність інтегрованого цифрового середовища, — формування концептуальних напрямів удосконалення вимагає системного підходу, заснованого на принципах інформаційної цілісності, достовірності, аналітичності та технологічної узгодженості.

Виявлені у попередньому розділі проблеми функціонування облікової системи мають різний характер — від методологічних і процесних до інформаційно-технологічних і кадрових. Для системного узагальнення причин їх виникнення та визначення відповідних напрямів удосконалення доцільно сформуванню структурну матрицю проблемного поля. Така матриця дозволяє зіставити типові недоліки, їх прояви у фінансовій інформації та концептуальні вектори подолання.

Концепція інформаційної цілісності передбачає інтеграцію облікової інформації в єдиний логічно вибудований простір, у якому всі елементи — від первинного документа до інтегрованої фінансової звітності — співвідносяться між собою, забезпечують узгодженість і відображають реальні економічні процеси.

Таблиця 3.1

Матриця проблем формування облікової інформації та концептуальних напрямів їх вирішення

Виявлена проблема	Причини виникнення	Прояви у фінансовій інформації	Концептуальний напрям вирішення
Фрагментарність даних	Відсутність інтегрованої системи; паралельні облікові бази	суперечності між формами звітності; дублювання показників	Інформаційна цілісність; цифрова інтеграція
Нестабільність облікової політики	Часті зміни методів оцінки	неможливість порівняння показників; спотворені тренди	Стандартизація та регламентація процедур
Низька аналітичність звітності	Обмеженість приміток; відсутність сегментної аналітики	недостатня доречність та релевантність	Аналітичне розширення змісту звітності
Низька своєчасність формування даних	Висока частка ручних операцій; відсутність автоматизації	затримки у поданні звітності; неточності	ERP-інтеграція; автоматизація
Недостатній контроль	Нерозвиненість внутрішнього аудиту	некоректні операції; помилки у звітності	Система внутрішнього контролю
Кадрові ризики	Низький рівень підготовки; плінність кадрів	порушення методики обліку; суб'єктивні помилки	Розвиток компетентностей персоналу

Ключові елементи інформаційної цілісності:

- уніфікована облікова політика, яка забезпечує сталість методів оцінки й відображення господарських операцій та виключає довільність і суб'єктивність у трактуванні подій;
- єдина система класифікації облікових об'єктів, що включає стандартизовані довідники, кодові позначення, структуру рахунків і аналітичних ознак;
- інформаційний слід операції, який дає можливість повністю простежити рух даних від моменту їх виникнення до відображення у звітності;

- внутрішня узгодженість форм звітності, що підтверджується автоматизованими контрольними співставленнями;
- дотримання принципів сутнісної природи операції, а не формального юридичного підходу.

Системна реалізація концепції інформаційної цілісності дає змогу усунути розриви та суперечності у даних, забезпечити їх відтворюваність і підвищити достовірність.

Другим концептуальним напрямом є створення чіткої, формалізованої та уніфікованої системи процедур, які регулюють обліковий процес. У практиці підприємств нерідко трапляється ситуація, коли певні облікові операції виконуються на основі «звички», без затверджених регламентів, що спричиняє хаотичність, ризики викривлення інформації та ускладнює контроль.

Необхідні заходи:

- оновлення внутрішніх нормативних документів (облікова політика, положення про документообіг, регламенти бухгалтерської служби);
- стандартизація первинних документів та їх цифрових аналогів: шаблони, обов'язкові реквізити, стандартизовані форми;
- уніфікація методів оцінки активів і зобов'язань, включаючи порядок формування резервів, переоцінки, обліку курсових різниць;
- розроблення процесних карт, що визначають відповідальних осіб, строки та контрольні точки;
- запровадження формалізованих алгоритмів закриття періодів, включаючи автоматичні перевірки та блокування нетипових операцій.

Така регламентація підвищує перевірюваність, однозначність інтерпретації даних і забезпечує прозорість та стабільність облікової системи.

Інформаційна система бухгалтерського обліку повинна бути інтегрованою частиною корпоративної інформаційної інфраструктури. Замість розрізнених модулів і локальних баз даних необхідно формувати ERP-орієнтовану платформу, що дозволяє:

- синхронізувати дані виробничих, логістичних, збутових і фінансових процесів;
- забезпечити оперативність облікових процедур і своєчасне формування звітності;
- зменшити частку ручних операцій і підвищити точність даних;
- створити умови для наскрізної аналітики.

Особливо важливим є запровадження:

- автоматизованих контрольних зв'язків між даними;
- інтелектуальних механізмів валідації показників;
- інтеграції бухгалтерського модуля з управлінською звітністю, що мінімізує розбіжності між оперативними та фінансовими даними.

Цифрова інтеграція суттєво підвищує якісні характеристики облікової інформації — її своєчасність, достовірність, релевантність, узгодженість.

Для наочного відображення побудови цільової інформаційної архітектури підприємства та взаємодії ключових підсистем бухгалтерський модуль ERP доцільно представити графічну модель інтегрованого середовища, у якому формується облікова інформація. Вона наведена на рисунку 3.1.

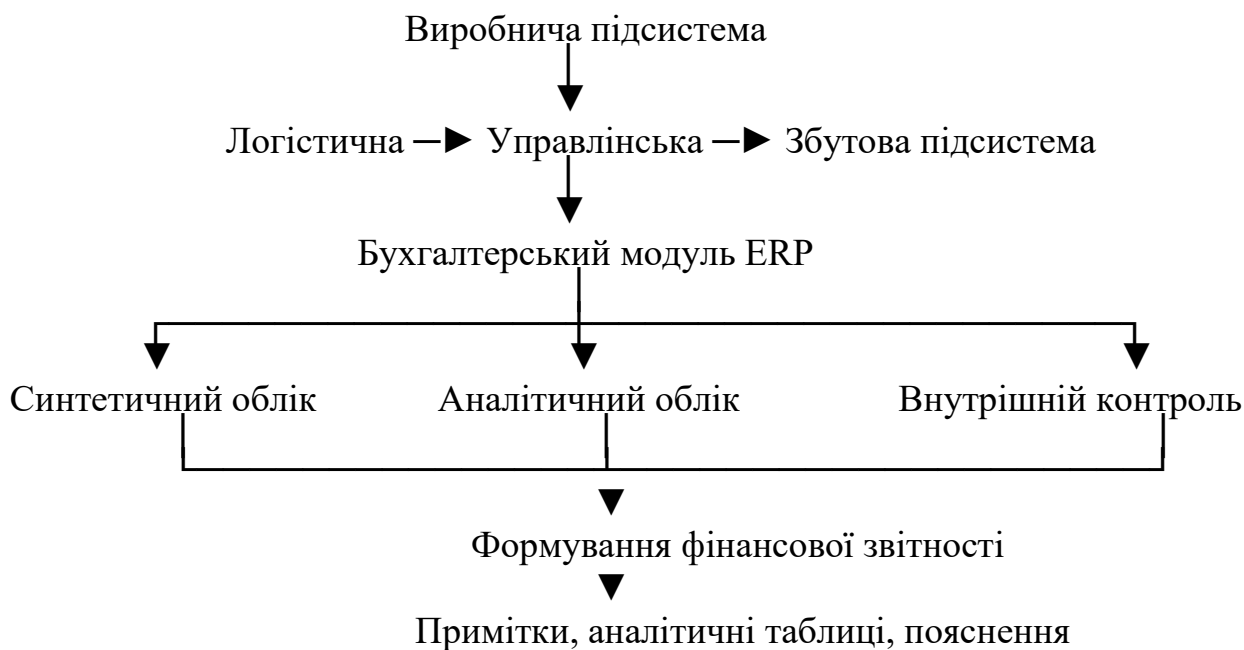

Рис. 3.1. Архітектура цільової моделі формування облікової інформації

Сучасні вимоги до фінансової інформації виходять далеко за межі стандартних форм звітності — користувачі вимагають глибини, деталізації та пояснення причинно-наслідкових зв'язків. Тому одним із ключових напрямів удосконалення є розширення аналітичного контенту, що включає:

- деталізацію інформації про структуру доходів і витрат, сегменти ринку, види діяльності;
- розкриття ризиків, припущень, невизначеностей, методів оцінки активів;
- аналіз впливу змін облікової політики;
- розширення розкриття операцій із пов'язаними сторонами;
- побудову аналітичних таблиць і графіків, що ілюструють динаміку ключових показників;
- включення даних про нефінансові фактори діяльності підприємства (напр., ESG-аспекти, операційні ефективності).

Посилена аналітичність перетворює звітність із формального документа на інструмент управління.

Впровадження концептуально нової моделі якості облікової інформації вимагає побудови ефективної системи контролю:

- контрольні процедури в обліковій системі (правила логічної звірки, блокування некоректних операцій);
- картування інформаційних ризиків, включаючи ризики викривлення, неповноти, дублювання, затримки даних;
- внутрішній аудит, орієнтований на оцінку достовірності та відповідності облікової інформації;
- механізми превентивного контролю, що дозволяють виправляти помилки до їх накопичення у фінансових звітах;
- періодичні тестування контролів та незалежна оцінка ефективності системи.

Сильна система внутрішнього контролю є фундаментом якісної фінансової інформації.

Оцінювання стану системи формування облікової інформації вимагає не лише визначення її слабких місць, але й позиціонування поточного рівня зрілості відповідно до типології розвитку інформаційно-аналітичних систем. Це дає можливість встановити, на якому етапі еволюції перебуває облікова система підприємства, які елементи вже функціонують ефективно, а які потребують стратегічного вдосконалення. Для цього використано модель оцінювання зрілості, наведена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Критерії оцінки зрілості системи формування облікової інформації

Рівень зрілості	Характеристика стану системи	Типові прояви	Необхідні дії
1. Початковий	Несистемна, фрагментарна інформація	ручні операції, помилки	цифровізація документів
2. Базовий	Часткова регламентація	локальні інструкції, різні підходи в підрозділах	стандартизація процедур
3. Стабільний	Робоча система з контролем	стабільна політика, логічні зв'язки	інтеграція підсистем
4. Інтегрований	ERP + контроль + аналітика	узгоджені дані, своєчасність	розширення розкриттів
5. Просунутий	Інтелектуальна система	автоматичні перевірки, прогнозні моделі	оптимізація, машинне навчання

Жодна система не буде ефективною без належного рівня компетентності персоналу. Тому необхідними є:

- регулярні програми підвищення кваліфікації;
- навчання методології МСФЗ, внутрішнього контролю, цифровим інструментам;
- формування навичок роботи з аналітичними платформами;
- створення внутрішніх центрів обміну знаннями;
- запровадження матриці компетентностей бухгалтерської служби.

Це дозволить забезпечити сталість якісних параметрів інформації незалежно від кадрових змін.

Сформульовані концептуальні напрями удосконалення системи формування облікової інформації становлять цілісну модель, засновану на взаємодії організаційного, технологічного, контрольного та кадрового

компонентів. Їх логічну єдність і послідовність впровадження відображає узагальнена концептуальна схема, наведена на рисунку 3.2.

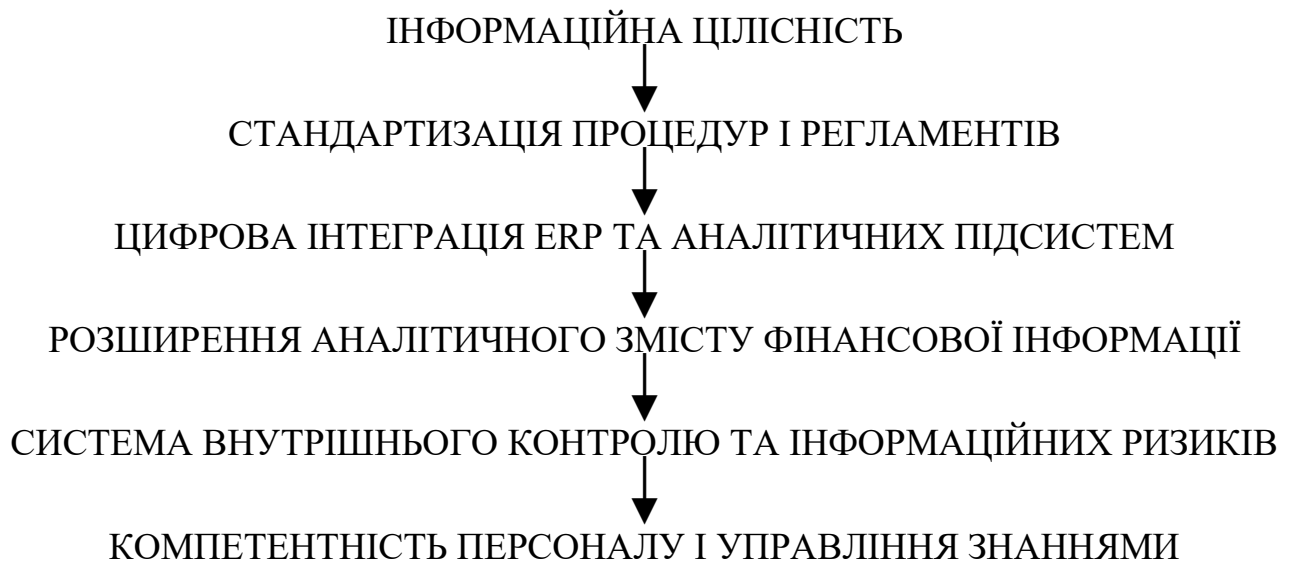

Рис. 3.2. Концептуальна модель удосконалення якісних характеристик облікової інформації підприємства

Запропоновані напрями не є ізольованими або автономними; навпаки, між ними існують чіткі функціональні та причинно-наслідкові зв'язки, що формують інтегровану логіку підвищення якості облікової інформації. Для наочного представлення взаємодії цих напрямів і їх синергійного ефекту доцільно звернутися до узагальнювальної схеми, наведеної на рисунку 3.3.

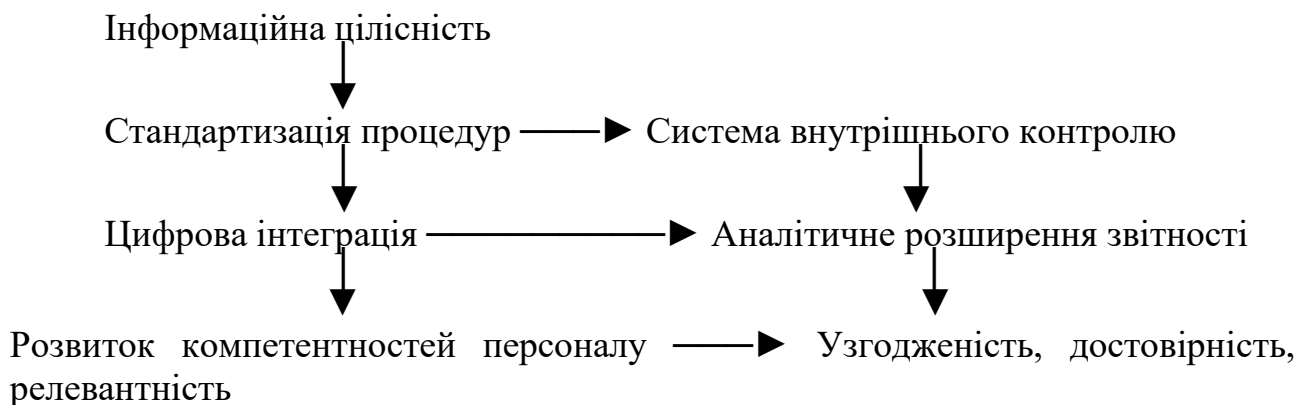

Рис. 3.3. Взаємозв'язок концептуальних напрямів підвищення якості облікової інформації

Таким чином, запропоновані концептуальні напрями удосконалення системи формування облікової інформації підприємства забезпечують комплексне переосмислення її структури, механізмів функціонування та інформаційного змісту. Їх системна реалізація передбачає перехід від фрагментарних облікових практик до інтегрованої, технологічно узгодженої та аналітично орієнтованої моделі обліку, яка здатна задовольнити потреби широкого кола користувачів.

На методологічному рівні акцент робиться на забезпеченні інформаційної цілісності та стабільності облікової політики. На організаційному — на формалізації процесів, розробленні регламентів, створенні системи внутрішнього контролю та управління інформаційними ризиками. Технологічний вимір передбачає цифрову інтеграцію облікової системи в єдину платформу ERP, автоматизацію перевірок і використання сучасних інструментів аналітики. Змістовий — на розширенні аналітичної основи фінансової звітності, підвищенні її релевантності та достовірності. Кадровий — на формуванні компетентнісної моделі персоналу, здатного працювати в умовах високої технологічної складності.

Сукупність цих напрямів створює основу для розбудови якісно нової системи фінансової інформації, яка відповідає вимогам прозорості, своєчасності та достовірності, забезпечує можливість прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підсилює конкурентоспроможність підприємства в умовах сучасного цифрового середовища. Такий підхід формує стратегічний фундамент для розвитку удосконаленої моделі облікової інформації, яка буде деталізована у наступному параграфі роботи.

3.2. Впровадження цифрових інструментів забезпечення якості фінансової звітності

Сучасні тенденції цифровізації економіки визначають якість фінансової звітності як результат функціонування цілісної, автоматизованої та контрольованої облікової системи. Результати аналітичного розділу показали,

що підприємства стикаються з певними проблемами, які знижують достовірність та аналітичну цінність облікової інформації: фрагментарністю даних, розривами між первинними документами і фінансовою звітністю, надмірною часткою ручних операцій, низьким рівнем автоматизованих контролів та обмеженою інтеграцією інформаційних потоків. У цьому контексті впровадження цифрових інструментів виступає ключовим напрямом підвищення якості фінансової інформації, забезпечуючи її відповідність вимогам МСФЗ, міжнародних рекомендацій IFAC, а також національних стандартів.

Цифрові технології змінюють природу облікового процесу: від статичного, орієнтованого на фіксацію фактів, до динамічного, прогнозно-аналітичного й прозорого середовища, у якому фінансова звітність формується в режимі майже реального часу, контролюється автоматизовано та піддається глибинному аналізу. Цей підхід дозволяє не лише підвищити якість звітності, але й інтегрувати облікову систему в загальну систему корпоративного управління.

Важливим методичним аспектом є визначення ключових цифрових інструментів, які формують сучасну архітектуру обліково-аналітичної системи підприємства. До таких інструментів належать ERP-платформи, системи електронного документообігу, RPA-рішення, хмарні сервіси, підсистеми внутрішнього контролю, аналітичні BI-платформи, інтелектуальні модулі перевірки даних, алгоритми виявлення аномалій та автоматизовані засоби формування звітності. Їх комплексне впровадження забезпечує суттєве підвищення якісних характеристик облікової інформації за критеріями доречності, достовірності, повноти, зіставності та своєчасності.

Однією з базових технологічних складових є ERP-система, яка забезпечує єдиний інформаційний простір для всіх бізнес-процесів підприємства. Інтеграція бухгалтерського модулю з модулями виробництва, закупівель, логістики та управління персоналом забезпечує наскрізність даних, синхронізацію операцій та автоматизоване формування регістрів обліку. ERP-орієнтована інфраструктура усуває дублювання інформації, зменшує ризик помилок і формує

логічні зв'язки між елементами звітності, що підвищує узгодженість та перевірюваність фінансової інформації.

Не менш важливим є цифровий документообіг, який створює єдиний канал обробки первинних документів. Використання електронних актів, накладних, рахунків, специфікацій та угод формує «цифровий слід» кожної операції, забезпечуючи однозначність, повноту та підтверджуваність фінансових даних. Цифровий документообіг мінімізує людський фактор, прискорює інвентаризацію та усуває типові помилки, що виникають під час ручного введення інформації.

Розвиток автоматизації облікових операцій доповнюється впровадженням RPA-технологій. Роботизована автоматизація виконання стандартних процедур — таких як звіряння банківських виписок, контроль відповідності первинних документів, групування проводок, формування типових звітів чи логічне зіставлення операцій — істотно зменшує навантаження на персонал, мінімізує кількість помилок та підвищує швидкість обробки інформації. В умовах воєнної економіки та високого рівня ризиків RPA сприяє безперервності бізнес-процесів і забезпечує операційну стійкість.

Суттєву роль відіграє впровадження модулів внутрішнього контролю та автоматизованих перевірок. Алгоритми внутрішнього контролю дозволяють автоматично ідентифікувати невідповідності у даних, логічні неузгодженості між формами звітності, аномальні операції чи нетипові відхилення від стандартних показників. Автоматичні контрольні зв'язки та блокування помилкових операцій підвищують рівень достовірності і перевірюваності звітної інформації та формують стандартизований підхід до контролю ризиків.

Важливим напрямом є використання аналітичних BI-та III-платформ (Power BI, Tableau, Qlik, Python-аналіз, машинне навчання). Ці інструменти забезпечують поглиблений аналіз даних, дозволяють формувати інтерактивні панелі управлінських показників, виявляти приховані закономірності, здійснювати прогнозування та оцінювати ризики. Аналітичні модулі перетворюють облікову інформацію на дійсно релевантний інструмент

прийняття управлінських рішень та підвищують стратегічну корисність фінансової звітності.

Забезпечення якості фінансової інформації також неможливе без хмарних рішень — вони гарантують автоматичне резервне копіювання, кіберстійкість, збереження даних у разі надзвичайних ситуацій, безперервний доступ до інформації та синхронізацію між підрозділами. Хмарні сервіси формують основу інформаційної безпеки підприємства та підвищують надійність системи обліку.

З метою систематизації цифрових рішень, які впливають на якість фінансової звітності, доцільно представити узагальнену модель цифрової трансформації облікового процесу.

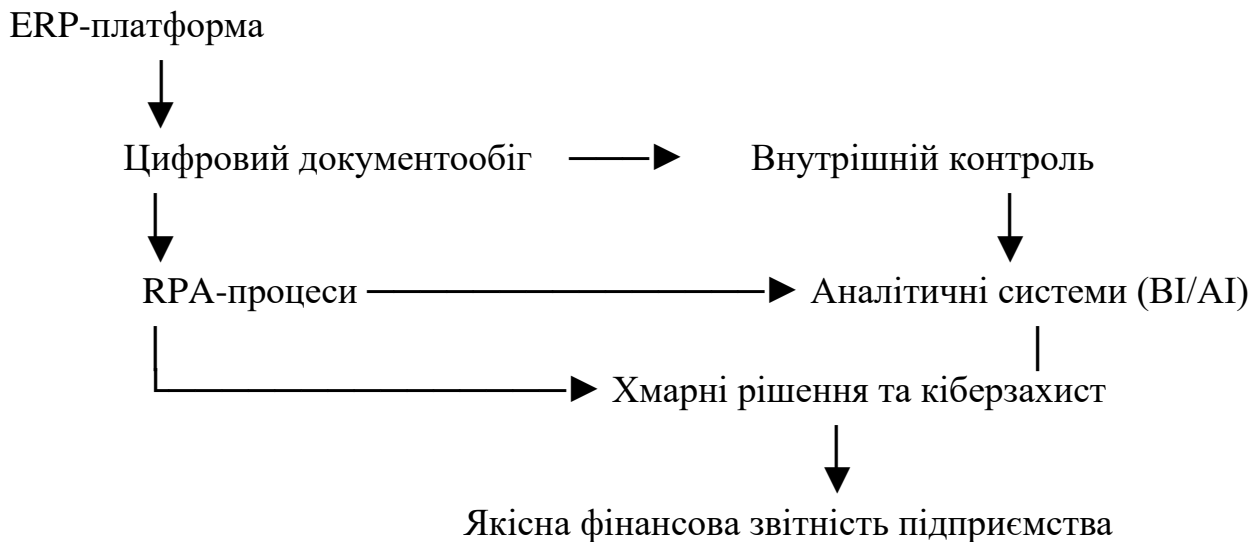

Рис. 3.4. Модель цифрових інструментів забезпечення якості фінансової звітності

Для уточнення механізму підвищення якісних характеристик фінансової інформації доречно також подати матричну схему взаємозв'язку між цифровими інструментами й ключовими критеріями якості даних.

Вплив цифрових технологій на якість облікової інформації проявляється через покращення конкретних характеристик — достовірності, доречності, повноти, зіставності, своєчасності. Нижче подано схему таких взаємозв'язків (рис. 3.5).

Таким чином, впровадження цифрових інструментів забезпечення якості фінансової звітності дозволяє створити інтегровану, автоматизовану та

контрольовану облікову систему, що відповідає сучасним міжнародним вимогам та стандартам прозорості. Цифровізація облікового процесу знижує інформаційні ризики, усуває неточності, мінімізує людський фактор, прискорює формування звітності та значно підвищує її аналітичну цінність. У результаті підприємство отримує не просто звітність, а стратегічний інструмент управління, здатний підтримувати фінансову стійкість, адаптивність та конкурентоспроможність у динамічному економічному середовищі.

Цифровий документообіг	—►	Достовірність, повнота
ERP-система	—►	Узгодженість, зіставність
RPA-процеси	—►	Своєчасність, точність
Внутрішні контролю	—►	Перевірюваність, достовірність
Аналітичні платформи	—►	Доречність, зрозумілість, аналітичність
Хмарні рішення	—►	Безперервність, кіберстійкість

Рис. 3.5. Взаємозв'язок цифрових інструментів і якісних характеристик фінансової інформації

Висновки до розділу 3

1. Запропонована система концептуальних напрямів підвищення якості облікової інформації (інформаційна цілісність, стандартизація процедур, цифрова інтеграція, розширення аналітичного змісту звітності, посилення внутрішнього контролю, розвиток компетентностей персоналу) формує цілісну модель удосконалення облікового середовища підприємства. Вона забезпечує перехід від фрагментарних, переважно формально орієнтованих практик ведення обліку до інституційно узгодженої, методологічно стабільної та аналітично спрямованої системи формування фінансової інформації.

2. Матриця проблем формування облікової інформації та концептуальних напрямів їх вирішення, а також модель оцінки зрілості системи формування облікових даних дозволяють не лише ідентифікувати окремі недоліки (фрагментарність даних, нестабільність облікової політики, низьку

аналітичність звітності, слабкість контролю, кадрові ризики), а й структурувати їх у логіці еволюційного розвитку інформаційної системи обліку. Це створює методичне підґрунтя для поетапного переходу від початкового до інтегрованого та просунутого рівнів зрілості облікової системи, орієнтованої на інтелектуальні механізми обробки та аналізу даних.

3. Впровадження цифрових інструментів (ERP-платформи, електронний документообіг, RPA-процеси, автоматизовані модулі внутрішнього контролю, BI/AI-аналітика, хмарні рішення) розглянуто як технологічне ядро сучасної системи формування фінансової інформації. Запропоновані графічні моделі (архітектура цільової інформаційної системи, модель цифрових інструментів, схеми взаємозв'язку між технологіями та якісними характеристиками даних) демонструють, що цифровізація не є суто технічним удосконаленням, а безпосередньо трансформує якісні параметри фінансової звітності — підвищує її достовірність, доречність, повноту, зіставність, своєчасність і перевірюваність.

4. Сукупність концептуальних, організаційних і цифрових рішень, обґрунтованих у розділі 3, формує стратегічний вектор розбудови якісно нової системи фінансової інформації підприємства. Така система зорієнтована на прозорість, інформаційну цілісність, стійкість до ризиків та високу аналітичну спроможність, що дозволяє використовувати фінансову звітність не лише як інструмент регламентованої зовнішньої звітності, а як повноцінний інструмент підтримки управлінських рішень і зміцнення конкурентоспроможності підприємства в умовах цифрової економіки.

ВИСНОВКИ

1. Проведене дослідження дозволило сформувати комплексне теоретико-методологічне обґрунтування поняття облікової інформації як ключового елементу економічної системи підприємства. Обґрунтовано, що облікова інформація є не просто наслідком фіксації господарських операцій, а багатовимірним інформаційним ресурсом, який відображає господарську діяльність у вимірі часу, вартості, ризиків та відповідності нормативам. Встановлено, що її якість визначає ефективність усієї системи управління підприємством, зокрема стратегічного планування та оцінки фінансової стійкості.

2. Визначено структуру, класифікаційні ознаки та функціональний зміст облікової інформації, що дало змогу інтегрувати її у сучасну інформаційно-аналітичну модель підприємства. Доведено, що якість інформації залежить від узгодженості між елементами системи обліку: первинними документами, методами оцінки, регістрами, правилами групування даних та формуванням звітних показників. Показано, що функціональність облікової інформації формується через її здатність забезпечувати контроль, прогнозування, аналіз та підтримку рішень.

3. Здійснений порівняльний аналіз МСФЗ та НП(С)БО дозволив чітко окреслити концептуальні відмінності у підходах до визначення якісних характеристик облікової інформації. Доведено, що міжнародні стандарти акцентують увагу на інформаційній корисності, суттєвості, нейтральності та прогнозній цінності, тоді як національні стандарти тяжіють до нормативно визначеного підходу із чіткими правилами оцінки. Формування фінансової звітності українськими підприємствами в умовах гармонізації стандартів потребує синтезу цих підходів.

4. Аналітична оцінка організації бухгалтерського обліку підприємства виявила низку системних недоліків, серед яких: фрагментарність облікових баз; недостатня інтеграція інформаційних потоків; значна частка ручних операцій; обмеженість регламентів і внутрішніх політик; несинхронізованість між

управлінськими та фінансовими даними. Ці недоліки знижують достовірність, релевантність і своєчасність фінансової інформації, обмежуючи її корисність для користувачів.

5. Поглиблений аналіз якісних характеристик фінансової звітності підприємства показав, що звітність формально відповідає основним вимогам, проте є недостатньо інформативною у частині пояснень, розкриття ризиків, сегментної аналітики, облікових оцінок та припущень. Встановлено, що обсяг і глибина розкриття інформації не відповідають сучасним інституційним вимогам користувачів, що обмежує можливості для економічного аналізу та прогнозування.

6. Створена логічна модель оцінювання якості облікової інформації дозволила структурувати ключові вимоги до неї — доречність, достовірність, повноту, порівнюваність, перевірюваність, ясність і своєчасність. На основі цієї моделі здійснено оцінку системи підприємства, що дало змогу виявити інформаційні розриви, визначити їх причинно-наслідкові зв'язки та сформулювати базу для побудови рекомендацій щодо підвищення якості даних.

7. Науково обґрунтовано концептуальні напрями удосконалення якості облікової інформації, які включають: гарантування інформаційної цілісності, стандартизацію облікових підходів, регламентацію процедур, цифрову інтеграцію підсистем, змістове розширення аналітичних розкриттів та розвиток системи внутрішнього контролю. Ці напрями формують єдину концептуальну модель модернізації облікової системи, яка відповідає вимогам цифрової економіки.

8. Поглиблено обґрунтовано роль цифрових інструментів у формуванні якісної фінансової інформації, зокрема ERP-систем, електронного документообігу, хмарних сервісів, RPA-технологій, ВІ-аналітики та штучного інтелекту. Доведено, що цифровізація облікової системи знижує ймовірність помилок, забезпечує повноту й узгодженість даних, скорочує час обробки інформації та підвищує прозорість процесів формування показників.

9. Запропонована модель рівнів зрілості системи облікової інформації дала змогу описати еволюцію підприємства від фрагментарного обліку до інтегрованої, автоматизованої та аналітично орієнтованої системи формування звітності. Визначено, що перехід від одного рівня зрілості до іншого потребує послідовних організаційних та технологічних трансформацій, що охоплюють не лише технічні рішення, а й регламентацію процесів, культуру управління та підготовку персоналу.

10. У підсумку дослідження доведено, що підвищення змістових і якісних параметрів фінансової інформації є стратегічним чинником розвитку підприємства в умовах цифрової економіки. Удосконалення системи обліку, впровадження сучасних технологій та регламентів створює нову модель інформаційної взаємодії, що забезпечує прозорість, відповідність міжнародним вимогам, підвищує рівень довіри користувачів та формує передумови для інституційної стійкості й конкурентних переваг підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Brukhanskyi R., Yaroshchuk O. and Mazuryk V.. ESG-Oriented Accounting Systems: Integrating Sustainability Metrics into Enterprise Reporting Models, 2025 15th International Conference on Advanced Computer Information Technologies (ACIT), Sibenik, Croatia, 2025, pp. 359-364, doi: 10.1109/ACIT65614.2025.11185594
2. COBIT 2019 Framework. ISACA.
3. Finmap. Хмарні бухгалтерські сервіси. URL: <https://finmap.online>
4. ISO/IEC 27001:2022. Information technology – Security techniques – Information security management systems.
5. IT-Enterprise. Корпоративні інформаційні системи. URL: <https://www.it.ua>
6. ITIL Foundation: ITIL 4 Edition. Axelos, 2020.
7. Liga:REPORT. Офіційний сайт. URL: <https://report.ligazakon.net>
8. М.Е.Дос. Офіційний сайт. URL: <https://medoc.ua>
9. NIST. Cloud Computing Standards Roadmap. NIST SP 500-291. Gaithersburg, 2021.
10. OECD. Digital Transformation of SMEs. 2021. URL: <https://www.oecd.org>
11. Бардаш С. В., Грабчук І. Л. Цифрові технології в сфері бухгалтерського обліку: основні можливості та ризики. Ефективна економіка. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9301>
12. Безручук С. Л., Грабчук І. Л. Основні концепції впливу цифровізації на якість бухгалтерського обліку. Економіка, управління та адміністрування. 2021. № 4(98). С. 69–74.
13. Белова І., Гомотюк А., Ярощук О. Цифрова трансформація управлінських та бізнес-процесів в Україні під час воєнного стану. Економічний аналіз. 2024. Том 34. № 1. С. 42-52.
14. Белова І., Мушеник І. Інформаційно-аналітичне забезпечення дослідження ринку логістичних послуг. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2021. Випуск 1-2. С. 7-23.

15. Белова І., Ярощук О., Гомотюк А. Розвиток процесів цифровізації в Європейському Союзі: перспективний досвід для України. Економічний аналіз. 2023. Том 33. № 1. С. 180-191.
16. Бізнес-аналітика та управління інноваційними системами : метод. рек. / уклад. Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло, О. В. Ярощук. Тернопіль : ЗУНУ, 2024. 85 с.
17. Бруханський Р. Ф. Блокчейн vs розподілений реєстр. Цифрова економіка: тренди та перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Тернопіль, 25 жовтня 2018 р.). Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2018. С. 51-53.
18. Бруханський Р., Микиташ М., Ярощук О. Методологія стратегічного обліку кліматичних ризиків: аналітична інтерпретація в контексті енергетичного переходу. Економічний аналіз. 2025. Том 35. № 2. С. 124-143. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.0124>
19. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: інноваційні технології зумовлюють нову парадигму?. Розвиток цифровізації обліку, оподаткування, аналізу і контролю в управлінні підприємствами : монографія / Р. Ф. Бруханський, П. Р. Пуцентейло [та ін.]. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2021. С. 77-91.
20. Бруханський Р., Спільник І. Цифровий облік: поняття, витоки та актуальний дискурс. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 3-4. С. 7-20.
21. Вчасно. Аналітичний звіт про впровадження ЕДО в Україні. URL: <https://vchasno.ua>
22. Вчасно. Електронний документообіг. URL: <https://vchasno.ua>
23. Головчак Ю. В. Головчак Г. В., Писарчук О. В. Цифровізація бухгалтерського обліку: переваги та виклики в епоху цифрових технологій. Економіка. Фінанси. Право. 2023. № 11. С. 38-42.

24. Грибовська Ю., Кононенко Ж. Застосування інформаційних систем в управлінні підприємством. Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2171>
25. Довбуш А. В., Белова І. М. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах цифровізації економіки. Інноваційна економіка. 2023. № 2 (94). С. 176-181.
26. Довбуш А., Белова І. Трансформація облікових процесів в умовах цифровізації. Економічний дискурс. 2024. Випуск 1-2. С. 131-141.
27. Жиглей І. В., Лайчук С. М., Поліщук І. Р. Використання інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Економіка, управління та адміністрування. 2024. №1 (107). С. 95-102.
28. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
29. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 № 2155-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>
30. Королюк Т. М., Мазуренок О. Р. Діджиталізація діяльності підприємств: тенденції, цифровий облік, перспективи. Галицький економічний вісник. 2021. Том 70. № 3. С. 59–70.
31. Лемішовська О., Лінинська В. Бухгалтерський облік в умовах впровадження інформаційних технологій і систем. Економіка та суспільство. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-23>
32. Ліга: Закон. Аналітика електронного документообігу. URL: <https://liga.net>
33. ЛІГА: Закон. Інформаційно-правові ресурси. URL: <https://ligazakon.net>
34. Маначинська Ю. Цифровізація бухгалтерського обліку в контексті відбудови економіки України. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2024. № 1(93). С. 22–42.
35. Назаренко І. М. Соколенко Л. Ф. Цифровізація як вектор модернізації системи бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. Бухгалтерський облік як наука : від основ до наукової картини світу : колективна

- монографія / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ : «Центр учбової літератури», 2021. С. 196-208.
36. Онешко С. В., Дроздова О. Г., Іванова Н. А. Щодо зростання інформаційного потенціалу цифрового економічного простору: модернізація бухгалтерського обліку та аудиту в Україні. 2023. Академічні візії. (21). URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/446>
 37. Панасюк В., Бурденюк Т., Мужевич Н. Особливості цифрової трансформації обліку. Галицький економічний вісник. 2021. №1 (68). С. 70-76.
 38. Пілевич Д. С. Теоретико-прикладні засади використання Blockchain технології в бухгалтерському обліку. Проблеми економіки. 2020. № 1. С. 267-274.
 39. Плекан М. В., Гайдучок Т. С., Головчак Г. В. Переваги та недоліки програм автоматизації бухгалтерського обліку. Інвестиції: практика та досвід. № 23. С. 10-15.
 40. Податковий кодекс України від 02.12.2010 №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
 41. Ратинський, В. В. Інформаційні технології в бухгалтерському обліку. перспективи та проблеми. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 4/1. С. 17-20.
 42. Семанюк В., Бруханський Р. Науково-дослідна робота як ефективний механізм формування інноваційного мислення студентів. Вісник економіки. 2024. Вип. 4. С. 238-252.
 43. Склярук І., Вовк Н. Управлінський облік бізнес-процесів в умовах діджиталізації. Економіка та суспільство. 2024. (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-69>
 44. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2019. Вип. 1-2. С. 83–96.

45. Цифровізація облікових процесів: проблеми і перспективи. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua>
46. Шворак А. Цифровізація обліку в умовах соціальної відповідальності бізнесу. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2022. № 4.32. С. 43-50.
47. Шмигель О. Є. Модернізація бухгалтерського обліку в контексті сучасного розвитку цифрової економіки. *Інноваційна економіка*. 2023. № 1(93). С. 94-98.
48. Ярощук О., Белова І. Технологія блокчейн в бухгалтерському обліку та аудиті. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Вип. 3-4. С. 28-44.